

LEUVEHAVEN, GEZIEN VANUIT HET ZUIDEN

RTSA RI-400 – BR. 66 CM/H. 49 CM

◁ Deze blik op de Leuvehaven heeft Groenewegen tussen 1784 en 1795 – dat is althans de schatting – vanuit het zuiden vastgelegd, vanaf een plek bij de Nieuwe Westerhoofdpoort. Hij keek naar wat toen de grootste zeehaven van de stad was, met links de westelijke kade en rechts de kade aan de oostzijde van de haven (Terwenakker/Boompjes). Op de achtergrond in het midden ligt de Leuvebrug; rechts de Schelwebrug over de toegang tot de Scheepmakershaven.

Op de voorgrond het veerpontje dat mensen van de ene naar de andere kant van de haven bracht. Een jonge man trekt het pontje aan een ketting naar de Terwenakker. Er zitten zes passagiers in, onder wie een kind en een vrouw met een mand in haar rechter- en een ketel in haar linkerhand. Links het steigertje waar het pontje vandaan komt. Twee vrouwen zijn op dat steigertje aan het werk. Op de kade zelf is het tamelijk druk. Helemaal links een pand met een mooie gevel en een hoog grijs pand met vier bovenverdiepingen. Ook staat er een olielantaarn. Bij het donker worden werd die door een lantaarnopsteker aangestoken en 's ochtends weer gedoofd.

Aan de westelijke kade liggen enkele zeeschepen. Verder op het water en rechts aan de kade zijn nog een paar vaartuigen te zien. Rechts een stukje van de opslagloods voor hout van

handelaar/koopman Terwe, waarnaar de Terwenakker is genoemd. De naam Terwe (of Tarwe) is afkomstig van een Middelburgse koopman die in 1716 op de hoek van de Leu-

vehaven en de Scheepmakershaven een huis met een erf kocht en daar zijn bedrijf begon. ❖

LEUVEHAVEN MET DE WESTER NIEUWEHOOFDPOORT

RTSA VII-246 – BR. 46 CM/H. 32,5 CM

▷ Van Gerrit Groenewegen bestaan een paar tekeningen van het zuidelijke eind van de Leuvehaven, mét de Wester Nieuwehoofdpoort. Vooral deze schitterende stadspoort moet hem hebben geïnspireerd deze situatie te vereeuwigen, vanaf de oostelijke zijde van de Leuvehaven. Mogelijk zat of stond hij op de kade van de Terwenakker, die van het westelijke einde van de Boompjes naar de Schelwebrug – de toegang van de Scheepmakershaven – lag. Deze gesigeneerde en gedateerde tekening maakte hij in 1790. Geschiedschrijver G. van Reyn kwalificeerde in 1832 in zijn boek *Geschiedkundige beschrijving der stad Rotterdam* de poort als ‘het op één na mooiste gebouw van de stad in de tweede helft van de 17e eeuw.’

De eerste steen voor de aan de westzijde van de haven gebouwde stadspoort werd in 1661 gelegd; een jaar later al kon de poort in gebruik worden genomen. De Wester Nieuwehoofdpoort stond op een fundament van witte arduinsteen (vandaar dat die ook wel de Wittepoort werd genoemd). Op de vier hoeken van het gebouw stonden op elkaar gestapelde halve ronde pilaren. Op de sokkels waren van kleuren voor-

ziene wapenschilden van stadsbestuurders aangebracht.

De poort had een torentje met een koepel, een slaand uurwerk met vier wijzerplaten en een windwijzer. Bovenin de poort had het Maasstedelijke timmermansgilde een vergaderruimte. Aan beide zijden stond een woonhuis. Rechts van de poort is een gedeelte te zien van een fors bedrijfsgebouw, op het oostelijke eind

van de Zalmhaven. Verder naar rechts een pand aan de westzijde van de haven.

Achter de poort torende de hoge korenmolen De Pelicaan boven alles uit. Links van de poort (achter het schip in het midden van de aquarel) ligt de Nieuwewerksbrug over de toegang tot de Zalmhaven. In de monding van de Leuvehaven stond paalwerk, met een opening in het

midden. De haven kon 's avonds met een houten boom worden afgesloten. Voor de haven, bij het Nieuwewerk, ligt een schip. In de haven zelf liggen ook enkele schepen. Twee mannen in een sloep zijn met een paal bezig. Aan de westelijke kade ligt een schip afgemeerd. Zowel op de kade als aan boord zijn mannen aan het werk. ❖

HET ZUIDELIJKE GEDEELTE VAN DE OUDEHAVEN

RTSA VII-398 – BR. 46 CM/H. 33 CM

▷ Een imposante aquarel van het zuidelijke gedeelte van de Oudehaven. De afbeelding ziet er uit als een geregisseerde compositie, maar dat is toch niet zo. Het was zeer waarschijnlijk de realiteit toen Groenewegen in 1794 – de aquarel is gedateerd en gesigneerd – op de Spaansekade bij de Roוברug dit geweldige beeld voor zich zag.

Links bij de toegang tot de Oudehaven staat de Ooster Oudehoofdpoort; rechts de Wester Oudehoofdpoort. Tussen beide poorten door de havenoegang, de rivier en vaag op de achtergrond het groene eiland Feijenoord. Aan de linkerkant een poon met een gedeeltelijk gehezen gaffelzeil en rechts de poon De

Hoop. Dit schip voert een spriettuig: een tuigage waarbij het grootzeil aan een spriet werd gevoerd.

Bemanningsleden zijn bezig met hun werk. Vanaf een sloep wordt een visnet uitgeworpen. Helemaal links tekende Gerrit de roerkop van een gedeeltelijk zichtbaar achterschip. Rechts op de tekening de Gelderse-kade, waar twee jachten met versierde spiegels liggen.

Voor de zeer gedetailleerd getekende Ooster Oudehoofdpoort vaart het pontje dat de verbinding onderhield tussen de beide oevers van het zuidelijke deel van de Oudehaven. De veerverbinding werd in 1860 opgeheven en vervangen door de Koningsbrug (met de vier leeuwen). ♦

NIEUWE MAAS, GEZIEN VANAF KATENDRECHT

RTSA RI-144 – BR.49,4 CM/H. 30,4 CM

► De Nieuwe Maas: getekend vanaf een plek iets ten westen van het dorp Katendrecht, met de stad Rotterdam op de achtergrond. Gerrit Groenewegen zag dit rivierbeeld in 1793 en legde het vast op een indrukwekkende aquarel.

Uiterst links het Nieuwewerk, met twee hoge korenmolens bij de Zalmhaven: De Oranjeboom en De Pelicaan. Tussen beide molens is de toren van de Laurenskerk te zien. Groenewegen zette er vanzelfsprekend ook de Ooster Nieuwehoofdpoort op, bij de toegang tot de Leuvehaven. Voor de Boompjes vaart een Nederlands koopvaardijfregat. Twee matrozen klimmen in het want. In

de richting van de Leuvehaven vaart een Hollands Statenjacht.

Op de behoorlijk golvende rivier roeien twee mannen een sloep met vier opvarenden vooruit. Niet ver van het fregat vaart een sloep met zes mensen.

Ongeveer in het midden de bebouwing van het Haringvliet en het Zee-magazijn van 's Lands Werf. Rechts daarvan – in de verte – twee houtzaagmolens op het Boschland, niet zo ver van de scheepswerf. Uiterst rechts de veerdam van Katendrecht.

De veerpont naar de overkant is net vertrokken, met passagiers en een koets. ❖

